

Versoepeling toelating pabo: een klap voor de kwaliteit van leraren

Marjan de Groot-Reuvekamp, Ton van der Schans, Leen van den Oever en Eelko Postma

Zaakvakkenonderwijs en de toelatingstoets

Op de lerarenopleiding voor het basisonderwijs (pabo) staat het onderwijs in aardrijkskunde, geschiedenis en natuur & techniek (zaakvakken) onder druk. Op veel pabo's worden gedurende vier jaar amper 20 klokuren hieraan besteed. Daarbij staat dan vooral de vakdidactiek centraal. De vakinhoud wordt grotendeels bekend verondersteld. Maar dat is te veel gevraagd voor instromende studenten uit het mbo, die vaak al meer dan vijf jaar geen zaakvakonderwijs hebben gehad. Ook havisten hebben, afhankelijk van hun examenprofiel, al enkele jaren geen onderwijs genoten voor een deel van de zaakvakken. Daarom gaven pabo's hiervoor structureel 'bijspijkerlessen', met eigen programma's en zelfgemaakte toetsen. Vakdocenten vonden dit een ongewenste situatie en vanaf 2008 hebben zij landelijke entreetoetsen gerealiseerd. In 2016 werden de entreetoetsen overgenomen door het ministerie van OC&W. Vanaf dan is er sprake van een wettelijke toelatingstoets voor instromers uit mbo en havo. En nu maakt de minister op 11 februari jl. onder applaus van het LOBO (het netwerk van samenwerkende pabo-directeuren) bekend, deze landelijke toelatingstoets los te laten. Hoe kon dit gebeuren?

Terug naar af

Met name voor mbo-leerlingen bleek de toelatingstoets een struikelblok, ondanks extra lesprogramma's binnen het mbo. Nu de instroom van pabostudenten al enkele jaren daalt, heeft het ministerie op uitdrukkelijk advies van de Vereniging Hogescholen voorgesteld om vanaf 2022 de verantwoordelijkheid van de toelatingstoets weer bij de pabo te leggen. De pabo's zijn verdeeld in zeven verschillende regio's die afzonderlijk van elkaar alternatieve toetsen gaan ontwikkelen. Daarmee is de onderwijspraktijk van de toetsing feitelijk weer terug bij af. Studenten moeten nu in de loop van het eerste jaar aantonen dat ze het niveau van de zaakvakken beheersen. Op papier staat dat prachtig, maar met het verdwijnen van een centrale, gelijkwaardige digitale toelatingstoets is het maar vraag of dat gaat lukken. En de concurrentie tussen pabo's door verschillen in toetsing zal fors toenemen.

Vakexpertise niet gewenst

Bij de totstandkoming en het onderhoud van de entreetoetsen hebben vakdocenten van alle pabo's steeds nauw samengewerkt onder leiding van Cito en SLO. Daarbij waren ook mbo's betrokken en beleidsmedewerkers van de sectorraden uit het vo, hbo en mbo. Per zaakvak is een handreiking ontwikkeld met nauwkeurige beschrijvingen van de te toetsen leerstof. Tussen 2008 en 2016 was er jaarlijks grootschalig overleg tussen vakdocenten en Cito voor de analyse en beoordeling van de opgaven uit de toetsenbank en de vaststelling van de normering. Voor elke meerkeuzetoets was de moeilijkheidsgraad nauwkeurig vergelijkbaar met alle voorgaande toetsen en per student kon de score worden vergeleken met andere studenten in het land.

Bij het nieuwe voorstel van de minister voor versoepeling van de toelatingseisen werden vakdocenten noch andere deskundigen betrokken. Waarschijnlijk om ongewenste inspraak van vakexperts te vermijden? Op de website van de Vereniging Hogescholen staat te lezen dat de versoepeling een maatregel is “die door de pabo’s wordt toegejuicht”. Wij kunnen verzekeren dat dit niet geldt voor zaakvakdocenten van pabo’s.

Kwantiteit voor kwaliteit

Ter bekostiging van het onderwijs krijgt een pabo voor elke afgestudeerde student een bedrag van het ministerie. Hoe meer studenten de eindstreep halen, hoe rooskleuriger de financiën van de opleiding. Daarom stimuleren directies iedere maatregel die instroom en doorstroom van studenten bevordert. Nu de toetsing van de basiskennis van de zaakvakken weer binnen de pabo gaat plaatsvinden, zullen vakdocenten door directies onder druk worden gezet om zoveel mogelijk studenten aan een voldoende te helpen. Grote kans dat dit gaat gebeuren door de afname van extra toetsen of gesprekken, waarin gezakte studenten mogen aantonen toch bekwaam te zijn. Deze gang van zaken bestond ook voor 2016. Het betekent extra werk voor zaakvakdocenten en voor examencommissies, die aanvragen van studenten voor een extra toets moeten beoordelen.

Dalend uitstroomniveau

Elke afgestudeerde pabostudent moet de landelijke kennisbasis beheersen: een wettelijke omschrijving van kennis en vaardigheden voor het behalen van het diploma. Wanneer studenten echter al met een forse achterstand aan de pabo beginnen wordt het steeds moeilijker het eindniveau te behalen. In het eerste jaar zijn deze studenten veel tijd kwijt aan het bijspijkeren van de basiskennis voor de zaakvakken, waardoor ze niet toekomen aan het eigenlijke opleidingsprogramma. Voor deze studenten is het niet motiverend om voor opleidingstentamens te studeren, omdat ze nog niet weten of ze op de opleiding mogen blijven. Om dan nog maar niet te spreken van de studenten die via de examencommissies in het tweede en soms nog derde jaar uitstel krijgen voor het behalen van de toelatingstoets. Toch zullen we gaan zien dat deze studenten de opleiding uiteindelijk met een diploma verlaten.

Winnaars of verliezers?

Het versoepelen van de toelatingstoets is winst voor de pabo als het gaat om instroom en doorstroom van studenten. Maar het betekent ook verlies voor het basisonderwijs. In een samenleving waarin burgers voor groeiende uitdagingen worden geplaatst, vormen de zaakvakken een steeds belangrijker onderdeel van het curriculum. In het basisonderwijs leren leerlingen omgaan met thema’s als racisme, discriminatie, koloniaal verleden, migratie en klimaatverandering. Dat vraagt om deskundige leerkrachten, die leerlingen vanuit een stevige kennisbasis begeleiden in kritisch denken en groei naar democratisch burgerschap. Daarvoor dient de vakinhoudelijke kennis van (aanstaande) leerkrachten op orde te zijn. Een landelijke toelatingstoets borgt deze kennis en dat betekent ook winst voor de pabo.

Marjan de Groot-Reuvekamp is onderzoeker voor geschiedenis in het basisonderwijs. Ton van der Schans, Leen van den Oever, Eelko Postma en zijn respectievelijk voorzitter/directeur van de VGN, het NIBI en het KNAG, de vakverenigingen voor geschiedenis, natuur & techniek en aardrijkskunde.